

Toomas Kukk otsib lugusid, mida jutustada lastelastele

(Šveitsi suursaadik kuni juuli 2022, intervjuu tehtud Zürichis, mai 2022)

Kuidas Sa jõudsid suursaadiku „toolini“?

Suursaadiku „tool“ on üks osa välisteenistusest ja praeguseks olen ma täpselt pool oma elust töötanud Eesti välisteenistuses erinevates ametites.

Ma olen sündinud Tapa linnas, mis on olnud läbi aegade tähtis meie raudtee sõlmpunkt ja olnud ka sõjaväepealinn Eestis. 1989. aastal lõpetasin Tapa Gümnaasiumi ja tulin Tallinnasse Tehnikaülikooli õppima arvuteid ja arvutivõrkusid. Ehk kõrghariduse järgi olen ma arvutiinsener.

Kui olin ülikooli diplomi kätte saanud, astusin magistriõppesse, kuid mul tuli väike motivatsioonikriis. Mulle see arvuti taga istumine ja programmeerimine enam ei sobinud. Ma mõtlesin, et kui ma olen ühel hetkel 65 aastane ja elule tagasi vaatan, mida ma siis lapselastele räägin?

Mul oli üks hea sõber ja ülikoolikaaslane, kes tol ajal töötas Välisministeeriumis IT osakonnas, rääkis toredaid „kalamehe“ jutte, kuidas ta käis ühes ja teises saatkonnas arvuteid üles sättimas ja arvutivõrke seadmas ja diplomaatide elust, mis nad tegid ja kuidas nad seal olid. See tundus mulle kuidagi väga põnev. Juhtus nii, et märkasin 1994.aastal kahte kuulutust: Välisministeeriumi töökuulutust - otsiti uusi diplomaate ja samal ajal oli kuulutus diplomaatide kooli. Ma kandideerisin mõlemas suunas ja mõlemad konkursid läksid edukalt. Välisministeeriumis jäi kokkulepe, et ma käin enne koolis ära ja siis lähen Välisministeeriumisse tööle. Diplomaatide kool oli sel ajal ülikoolijärgne üheaastane kursus ja alates 1995.aastast olengi olnud tööl Välisministeeriumis.

Sul on olnud palju erinevaid ameteid selle aja jooksul. Mis on senini kõige põnevam olnud?

Või on need kõik olnud sammud suursaadiku ameti suunas?

Alustuseks ma ütlen seda, et see, mida ma Välisministeeriumisse otsima tulin - mida vanaduspõlves meenutada - selle leidsin suhteliselt kohe. See töö ja sellega kaasnenud elukohtade vahetus on jätkuvalt pakkunud materjali, mida vanaduspõlves meenutada ja seda tuleb koguaeg juurde.

Välisteenistuse diplomaatia on sarnane süsteem, nagu sõjaväelastel ehk karjäärisüsteem: alustad alumistelt pulkadelt ja liigud samm sammult ülespoole. Meil nimetatakse reaspetsialiste lauaametnikeks ja minagi alustasin sealt. Ma olen läbi aegade töötanud erinevates osakondades, erinevates saatkondades. Välisministeeriumis eristame ametikohtasid ja sarnaselt sõjaväele on ka meil sellised „pagunid“, III sekretärid, nõunik, vanemnõunik ja suursaadik jne. Nii on see kulgenud. Praegu Viinis on mul viies lähetus.

Alates 2018.aasta suvest olen olnud suursaadik Viinis, kaasakrediteeringu korras Šveitsis ja Slovakkias. Meil on samuti mõned rahvusvahelised organisatsioonid Viinis, millega me tegeleme.

Kuna suursaadiku elu nõuab ka suurt perekonna toetust, siis kuidas olete teie selle organiseerinud?

Mul on 3 last, 2 nendest on juba täiskasvanud ja kolmas on kooliealine. Kuniks lapsed olid kooliealised, olid nad meiega alati kaasas. Esimese lähetuse ajal, möödunud sajandil, kui me olime veel noored, rohi oli rohelisem ja taevas sinisem (*naerab*), oli tütar 3 kuune (sündis Tartus) ja poeg sündiski juba Varssavis. Aga lapsed on alati kaasas olnud ja valdavalt on see meile kõigile olnud tore ja positiivne kogemus.

Viimase kahe lähetuse ajal, nii Vilniuses kui ka Viinis on mu abikaasal õnnestunud nõ ühendada meeldiv kasulikuga. Ta on erialalt meditsiinitöötaja, nimelt anestesist. Kvalifikatsiooni hoidmise ja muudel põhjustel on ta saanud PERHis edasi töötada osalise koormusega. Vilniusest ja Viinist on

väga head ja soodsad lennuühendused, mis on seda kenasti võimaldanud.

Kui Sa oleksid miski või keski, abstraktne, nähtus, mis see võiks olla, mis kirjeldaks Sind?

Ma ei ole ennast ette kujutanud hommikuse udu või kuusekesena metsa vahel. Ma ikka kujutan ennast ette sellisena, nagu ma olen: lihast ja luust ja keskmist kasvu inimesena.

Miks on saatkond just Viinis?

Viin asub Euroopa keskel, kust on mugav katta ka teisi riike. Ja kindlasti on oluline aspekt, miks paljudel riikidel, sh. Eestil, on saatkonnad just Viinis, sest see on üks neljast ÜRO pealinnadest, kus on ka paljud teised rahvusvahelised organisatsioonid.

1993.aastal, kui loodi Viinisse Eesti saatkond, siis sealt kaeti suurt osa kunagisest Austria-Ungari impeeriumist. Viinist kaeti Ungarit, Sloveeniat, Horvaatiat, Tšehhit. Ja ei ole üldse välistatud, et ühel päeval võiks meil olla saatkond ka Bernis ja Bratislavas, vaadates seda, kuidas saatkondade võrgustik on viimase 30 aasta jooksul kasvanud.

Kuidas on suhted eestlastega Austrias, Slovakkias ja Šveitsis?

Slovakkias on meile teadaolevalt eestlasi, mis iganes põhjustel, väga vähe. Võiks öelda, et praktiliselt seal ei olegi kedagi. Ja seetõttu ei ole meil seal ka kellegagi väga suhelda, kui me räägime Eesti kogukonnast. Küll aga teine äärmus, kui nii võib öelda, oletegi teie siin Šveitsis. Teid on siin üle tuhande ja ma ei väsi ütlemast, et te olete niivõrd tublid ja innustavad kõrvalseisjatele, kes teid on märganud. Eelkõige toimetate te ju loomulikult enda hüvanguks, aga teie tegemised paistavad ka väljapoole - te olete nii kenasti organiseerunud ja te paistategi sellise heleda majakana Eestini.

Eesti kogukond Austrias - seal on kogukonna suurus kuskil Šveitsi ja Slovakkia vahel, ca 500 inimest. Suurem osa neist õpib ja töötab Viinis. Aga teine suur osa on üle Austria laiali. Ainuke Eesti Selts on Salzburgis, mis arvukuselt on päris

pisikene. Austria ega Viini Eesti Seltsi ei ole veel loodud.

Aga hoolimata sellest on meil Viinis juba tänaseks üle 10 aasta tegutsenud Eesti kool (5-12 aastastele lastele). Mu enda lapsed enam sellest osa ei saanud, aga olen ikka sellest palju head kuulnud.

Siis on meil väga tubli laulukoor - Eesti Austria Segakoor „Pillerkoor“, mis koosneb tublidest eestlastest ja austerlastest pooleks. Nad muidu räägivad valdavalt saksa keeles, aga laulavad ainult eesti keeles. Viimastel aastatel on nad laulnud meie Vabariigi aastapäeva üritustel ja samuti osalenud laulupidudel, nagu ka teie I.M.E Koor Šveitsis.

Miks ma ütlesin, et eestlased on üle Austria laiali? Kaks aastat tagasi kutsus üks eesti mees (mulk) meid enda juurde jaanipäeva pidama hotelli nimega Mulk, mis asub keset Austriat, Salzburgi liidumaal. Sõitsime sinna kohale Viinist ja seal oli palju ümberkaudseid eestlasi, kuni Münchenini välja.

4 aastat suursaadikuna hakkab otsa saama, mis edasi?

Peaksin minema tagasi Tallinnasse ja jätkama seal oma tööd. Saadikud, kes elavad ja töötavad välismaal ning esindavad Eestit, peavad mingi aja jälle Eestis olema, et nad jätkuvalt ikkagi Eestit esindaksid ja ei muutuks vaikselt ja märkamatult selle riigi esindajaks, kus nad hetkel viibivad. See on oluline, et inimesed peale pikemat või lühemat välismaal elamist või töötamist jälle Eestis elaksid ja töötaksid – saaksid osa ihu ja hingega Eesti muredest ja rõõmudest.

Kas Eestis on olemas kodu või rändab kodu kaasa?

Viimasel ajal on kodu olemas ka Eestis. Kui me varem üürisime oma korteri välja, siis sel korral Viini tulles me otsustasime jätta korteri enda kätte. Poeg elas Kunstiakadeemia õpingute ajal seal ja ka abikaasa käib kodu vahet.

1 Toomas Kukk Austria mägedes matkamas

Kas on juhtunud suursaadiku ametiaja jooksul mõni seik, millest sa vanaisana oma lastelastele kindlasti tahaksid rääkida?

Esimesed muljed on ikka kõige värvikamad või kirkamad. Mul on siiani meeles üks visiit 1995.aastast, mida ma pidin korraldama, kui ma esimesel aastal Välisministeeriumis, protokollis osakonnas töötasin (*tööks oli visiitide ja sündmuste läbiviimine*). See oli tollase Iraani suursaadiku lahkumisvisiit Eestisse. Peaministri kontor oli sel ajal Toompeal ja mitte Stenbocki majas. Läksime kohtuma tollase peaminister Tiit Vähiga. Kohtumisele minnes saime teada, et Toompea lossile oli tehtud pommiähvardus. Sellega oli suur segadus ja see kohtumine jäi ära. Ja arusaadavalt oli parasjagu selgitamist Iraani saadikule, et see ei olnud tema vastu suunatud või poliitiline sõnum, miks peaminister teda vastu ei võtnud. Asja teine pool oli see, et ta pidi kohtuma ka president Lennart Meriga. Aga ka see kohtumine jäi tol hetkel ära, kuna Lennart Meri oli suur Soome sõber

ja ta armastas seal viibida. Sel hetkel viibis aga L.Meri seal saarel ja ei pidanud vajalikuks ära tulla. Kuna Iraani saadik resideerus samuti Soomes, siis saigi kiirelt kokku lepitud, et president võtab ta vastu Kadrioru asemel hoopis Soomes, saare peal. Iraani saadik sõitis siis tagasi Helsingisse ja edasi saarele president Lennart Meriga kohtumisele. Tagasiside põhjal oli neil olnud vägagi põhjalik ja meeldiv vestlus.

Hilisematest aegadest on just hea meenutada Eesti ajaloo olulisi hetki: Eesti liitumine NATO-ga ja Eesti lipu heiskamine NATO peakontori ette. Tol hetkel, kui ma peaminister Ansipi välisnõunikuna töötasin, mis sattus finantskriisi ja Eesti liitumise ajale Eurotsooniga, siis pidime venema kõiki Euroopa riikide liidreid, et Eesti on tubli riik ja väärib liitumist Eurotsooniga.

Kas täna NATO-ga liitumisele tagasi vaadates on hea tunne...

Kindlasti. Eriti tänases päevas tagasi vaadates tundub, et need otsused, mis me läbi aegade oleme riigina teinud on olnud väga õiged otsused ja õigel ajal: me liitusime NATO ja Euroopa Liiduga. esimesel võimalusel, kui see meil tekkis.

Rääkides NATO'st, siis oli oluline otsus pärast finantskriisi viia kaitsekulutused 2% tasemele. Lisaks peale seda, kui Venemaa annekteeris Krimmi ja alustas sõda Ida-Ukrainas 8 aastat tagasi - pärast seda on meil olnud liitlasväed Eestis. Need on olnud väga olulised ja õiged otsused, mis annavad meile tugeva baasi siit edasi minemiseks.

Kas Eesti suursaadik on olla uhke ja hea?

Eesti saadik on kindlasti ühtmoodi olla uhke ja hea, aga teiselt poolt on see suur vastutus. Eestit esindada on olnud tore ja meeldiv. Eestil (üldistatuna öeldes) on olnud hea renomee ja tuntus maailmas ja me oleme suutnud meie tuntust järjepidevalt suurendada.

Eestit tuntakse eelkõige digimaailma kaudu, PISA testid on olnud kõrgel tasemel. Me oleme olnud tublid panustajad ka küberkaitse kontekstis.

See töö ei lõpe kunagi ja Eesti on ja jääb väikeseks riigiks. Ei ole tavapäratu, et Eestit segi aetakse Sloveenia või Slovakkia või Islandiga (*naerab*).

Mis oleks unistuste riik, kus olla suursaadik?

Nagu elu on näidanud, siis minu üks põhimõtteid on olnud, et "hea on olla seal, kus meid ei ole". Minus on olnud natuke sellist mustlashinge, et on kikk liikuda edasi või tagasi. Välismaal ja kaugel olles paistab Eesti järjest armsam ja ilusam. Eestis olles tekib kikk jälle edasi minna, teadmata kuhu.

Mis on need isikuomadused, mis diplomaadil olema peavad?

Rändajahing - huvi teiste maade ja kultuuride ja inimeste vastu. Kohanemisvalmidus ja -võime – selle tööga kaasneb paari aasta tagant elumuutus ja töövahetus.

Keeleoskus - mida rohkem osata, seda parem.

Kui tööpäev läbi saab, siis kuhu hing rändab?

Tööd jätkuks ka tööväliseks ajaks, aga tuleb endale aega võtta. Viinis olles on meil olnud kaasas ka meie väike koer. Koerale meeldib olla looduses ja meile ka koos temaga või tänu temale. Arvestades seda, et Austria loodus on sama kaunis kui Šveitsis, siis me nii palju, kui vähegi võimalik, veedame aega Viinist eemal kuskil Austria mägedel või küngastel.

Reisisoovitus Austrias?

Salzkammergut, Bad Ischl, mis on 2024. aastal koos Tartuga Euroopa kultuuripealinnad.

Meribel Hagen

Annika Fibbioli

Mai 2022